

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

VII. Vtrum actus humani sint ex suo Conceptu voluntarij?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

QVÆSTIO VII.

*Vtrum actus humani sint ex suo
conceptu voluntarij?*

IDENVVR non esse. 1. Quia voluntarium est quod est ab intrinseco, vt paulo post dicitur ex Philof. Gregorio Nysseno, Damasc. & aliis. Actus autem humani sunt ab extrinseco principio tum ex parte efficientis, tum ex parte motiui. Ex parte quidem efficientis. Quia Deus est principium omnium nostrorum actuum, iuxta illud Io. 15. 4. *Sine me nihil potestis facere*: illud Apost. 2. ad Corinth. 3. 5. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid* (multò minùs velle, & agere) *a nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est*. Ex parte verò motiui; quia voluntas hominis mouetur ab appetibili, quod est extra, & 3. de Anima text. 24. dicitur mouens motum, & similiter 8. Physic. text. 28. dicitur omnem actum nouum animalium (quales sunt omnes actus humani, siquidem nullus eorum est æternus) præueniri ab aliquo motu exteriori. Ergo actus humani non sunt voluntarij.

2. Violentum opponitur voluntario, vt docet D. Thom. quæst. 6. art. 4. aliique communiter; non autem opponitur rationi actus humanus, quia voluntas hominis quatenus operans humano modo, subiicitur agenti exteriori potentiori se, nempe Deo, non minùs, quàm aliæ causæ secundæ, & quælibet aliæ entitates creatæ. Quod autem subest agenti potentiori, potest vtique violentiam eatenus pati ab illo, non enim esset potentius, & superius, si non posset cogere quod inferius est, contra propriam eius inclinationem, idest, si non posset inferre violentiam. Ergo non est de ratione actus humani, vt sit voluntarius, cum possit esse violentus. Confirmatur; quia Deus potest infundere actum propriè humanum, cuiusque voluerit, & qualem voluerit, ideoque etiam contrarium inclinationi eius, sicut potest immittere per violentiam alia accidentia purè physica; nec enim apparet in hoc vlla peculiaris metaphysica repugnantia; cum Deus sit omnipotens, ac proinde possit se solo efficere, & vnire, quidquid efficere, & vnire potest simul cum causâ secundâ. Ergo fieri potest, vt aliquis actus sit humanus, simulque violentus, & minime voluntarius.

3. Bruta mouentur ab intrinseco ad bonum sibi propositum per sensum, tamquam ad finem suum. Voluntarium autem est, quod est ab intrinseco cum cognitione finis. Ergo appetitiones brutorum sunt voluntariæ. Ergo non est de conceptu actus humani, tamquam aliquid proprium, & peculiare ipsius, vt sit voluntarius; sed id est commune operationibus hominis etiam animalibus. Imò reperiuntur voluntarium absque omni actu; quia submersio navis imputatur, tamquam voluntaria præscio, & obligato ad eam vitandam; tametsi neque directè, neque indirectè illam voluerit vllò actu positiuo, & sic de similibus, vt docet D. Thom. ibidem art. 3. & plerique alij.

Art. 1. Respondetur. Voluntarium, seu spontaneum definitur à Philof. 3. Ethic. c. 1. *cuius in se principium continet is, qui sciens singulas in quibus actio versatur*. Eodem modo definiunt voluntarium, Nemef. lib. 5. philof. c. 3. & Damasc. lib. 2. de fide c. 24. Quia verò inter ea, in quibus versatur actio, præminet finis, & ad ipsum cetera rediguntur, propterea iam ferè apud omnes inualuit hæc alia definitio deriuata ex

D. Thom. q. 6. art. 1. *Voluntarium est, quod est ab intrinseco cum cognitione finis*: Duo itaque requiruntur, & sufficiunt ad rationem actionis voluntariæ. Primum est, vt procedat ab intrinseco; quod est commune omni actioni vitali. Alterum est, vt dependeat dependentia vtique per se, & formali, à præcognitione finis, ad quem ordinatur; quod itidem seorsum sumptum, est omni prorsus actioni commune. Omnis siquidem actio dependet per se à primo principio operante specialiter, ac necessariò cum præcognitione finis, ad quem ordinatur actio. Vtrumque autem coniunctim solis conuenit actionibus potentie appetitiuæ immediatè. Quæ videlicet solæ, cum procedant ab intrinseco, vt actiones nonnullæ purè physicae, & omnes actiones intentionales, pendunt præterea per se, & immediatè à cognitione finis, vt finis est formaliter, præhabita à principio, à quo procedunt, & cui inhaerent. Iudicium namque procedens ab apprehensione finis, & conclusio orta ex præmissis repræsentantibus finem, non propterea procedunt à cognitione præuia finis formaliter, vt talis, quia id, cui conuenit ratio finis, solum attingunt formaliter vt verum, non verò vt bonum, cum bonitas sit conceptus formalis finis, & præterea omnis actus intellectus procedens ab alia præuia cognitione, exprimit de nouo aliquam formalitatem obiecti, minime expressam priùs formaliter, idque est eius munus, aut vnicum, aut præcipuum, de quo alibi pluribus. Statuitur verò in definitione data, quod sit de ratione actionis voluntariæ, tendere in id, quod præcognitum est præcisè quatenus præsupponitur cognitum.

Art. 2. Dupliciter autem præcognosci potest finis: primò imperfectè, & materialiter; ita vt solum apprehendatur res, quæ habet rationem finis, non autem exprimat conceptus formalis finis, facta comparatione ipsius cum mediis, & expensa mutua eorum inter se proportionem: secundò perfectè, cum opposita expressione, & comparatione. Illud primum est commune homini cum brutis, quatenus operanti imperfectè ex prima apprehensione boni conuenientis: secundum est proprium hominis rationaliter, ac deliberatè operantis, vtentisque potentia sibi peculiari comparandi obiecta inter se per iudicium, & deliberationem. Hinc fit, appetitionibus brutorum, & iis quæ ab homine irrationaliter concipiuntur, conuenire solam rationem voluntarij imperfecti, extensa ista voce, vt sæpè accidit, vltra limites originis suæ, quæ ducta est à voluntate rationali. Ratio autem voluntarij perfecti, de quo solum agendum nobis est, conuenit operationibus hominis perfectis quoad genus præuiæ cognitionis deliberantis, idest operationibus propriè humanis, iuxta expositionem superius datam.

Art. 3. Ex ista vtriusque voluntarij differentia, quæ est penes cognitionem, oritur alia quoad rationem ab intrinseco. Cum enim in omni actione præcipui, maximique momenti sit ordinatio eius in finem, quæ habent à se ipsis, non solum, vt moueantur, sed etiam, vt moueantur in finem, siue liberè, siue necessariò, ea maximè, & principaliter dicuntur moveri ab intrinseco: quæ verò non à se ipsis mouentur ad finem, licet à se ipsis habeant motum aliquem, magis dicuntur moveri ab extrinseco, quàm ab intrinseco, & agi potius, quàm agere. Quapropter bruta habentia ab extrinseco perfectam ordinationem in finem, à se verò tantum imperfectam, & materialem, aguntur ab extrinseco magis vi obiectorum sibi conuenientium, & instinctu indito à Deo, quàm agent se ipsa. At homo ob contrariam rationem agit se magis, quàm agatur ab extrinseco dum operatur humano modo, si comparetur cum agentibus creatis

non

non pertingentibus ad perfectionem operandi propriam hominis, quâ homo est. Quod tamen non tollit, quin comparatione Dei agi potius dicatur quàm se agere, in operatione præsertim salutari, & supernaturali, iuxta illud de filiis Dei: *Spiritu Dei aguntur*: quatenus ordinatio nostra in eum finem principalius provenit à Deo, atque operationes nostræ, etiam liberæ, magis subsunt dominio, & ordinationi divinis, quàm nostris, quamvis & istis verè, propriissimeque subsint ad differentiam brutorum. Patet igitur rationem voluntarij simpliciter, & perfectè talem solis actibus hominis propriè humanis convenire. Ut innotescat eandem iisdem omnibus ita convenire, ut esse penitus involuntarij nequaquam possint, oportet exponere rationem involuntarij.

Art. 4. Involuntarium autem, cùm sit oppositum voluntario, ex huius explicatione iam data faciliè declaratur per rationem contrariam, sufficit nimirum, & requiritur ad conceptum operationis involuntariæ, seu non voluntariæ, ut vel non sit ab intrinseco, sed adequatè existat vi causæ extrinsecæ; vel non procedat à cognitione finis, in quem dirigitur, præsupposita in causa, quæ scilicet sit eius subiectum. Vtraque enim ista conditione, vel altera earum deficientè perindè deficit voluntarium, atque deficit homo deficiente anima, & corpore, aut alterutro eorum. Quod si operationi conveniat partim esse ab intrinseco, & partim ab extrinseco, aut partim adesse, & partim abesse cognitionem finis, & obiecti adequatè, circa quod versatur; operatio evadet partim voluntaria, & partim involuntaria, dabiturque voluntarium mixtum involuntario, ad eum ferè modum, quo in tepido miscentur frigus, & calor. Vnde dubitari minimè potest violentiam, & metum innaturalem, cùm proveniant ab extrinseco, & aduersentur inclinationi naturali voluntatis; & concupiscentiam, atque ignorantiam, quæ opponuntur perfectioni cognitionis, qua voluntas dirigitur, causare operationem involuntariam; omninò quidem, si illam inducant, nulla simul cooperante, vel inclinatione voluntatis, vel cognitione obiecti, aut circumstantiæ, sin minus, secundum quid, seu mixtè. Manifestum autem est, actum propriè humanum existere non posse nulla præexistente cognitione, & ac proindè neque ex concupiscentia oriri illum posse inducente totalem ignorantiam obiecti; ac demum, neque metum posse esse adequatum principium alicuius talis actus, nulla cooperante inclinatione agentis ab intrinseco, ac proindè nihil horum inducere posse totalem involuntarietatem in actum humanum. Sola igitur superest violentia, de qua circa hoc dubitari possit.

Art. 5. Violentum autem definit Philosophus semel atque iterum c. illo primo 3. Ethic. Sed maxime sub initium, dicens *Violentum esse, cuius principium est foris, id est, ad quod nihil is, qui agit, aut patitur, confert*. Vnde communiter dicitur, *Violentum esse, quod ab extrinseco provenit, passo non conferente vim*. Vbi Valentia, Granados, & alij communiter advertunt, particulas, *nihil confert, non conferente vim*, accipiendas minimè esse purè negativè, ita ut is, qui patitur violentiam, indifferenter se habeat, quantum est ex se, ad eam, & ad oppositam actionem. Tunc enim actio esset media inter violentam, & voluntariam, seu naturalem, dicendaque magis esset non voluntaria, seu non naturalis, aut non spontanea, ut pro re simili adnotavit Philosophus eodem in cap. post. med. Debet ergo patiens nihil conferre positivè, hoc est, reniti, ac intendere impeditionem eius actionis. Vnde si actio sit adequatè ab extrinseco, & omninò contraria inclinationi subiecti in quo recipitur, erit adequatè violenta, atque omninò involuntaria, ut si ventus, aut alius potentior aliquo ferat omninò

R.P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

nolentem, aut si aliquis manu penitus nolentis quemquam percutiat.

Art. 6. Si verò actio partim sit ab intrinseco, nec omninò, aut repugnet, aut conformis sit inclinationi agentis, ea erit partim violenta, partim voluntaria, aut naturalis: ut si quis nitemur ire Orientem versus, retrahat versus Occidentem, atque ex utriusque conatu inuicem se se impediendi, absque plena alterutrius victoria, subsequatur motus versus Meridiem, & is erit voluntarius petenti Orientem, idque magis, vel minus, quò plus, aut minus eò appropinquat: involuntarius verò similiter, ac violentus, quatenus indidem recedit: & vice versa respectu trahentis Occidentem versus. Eadem est ratio de volente percutere, idque in faciem, percutiente verò in collo propter violentiam alterius resistentiam; percussio enim erit illi voluntaria: quòd verò in collo, erit eidè involuntarium, & violentum, & sic de similibus.

Art. 7. Exhibentur autem exempla in actionibus externis, quibus mediatur solum, ac denominatur ab actu interno voluntatis convenit esse voluntarias, ideoque & ab extrinseco, contra inclinationem, seu innatam, seu elicitam provenire possunt. At verò actus interni voluntatis, immediate ratione sui sunt voluntarij, ideoque repugnat, ut sint violenti. Quia per se ipsos sunt inclinatio voluntatis respectu sui, & essentialiter præsupponunt voluntatem inclinatum erga se, aut per simplicem complacentiam, aut saltem per cognitionem, aut appetitum innatum. Quando enim aliquid volumus, aut etiam nolumus, & maxime aduersamur, & fugimus ipsum actum, quo id præstamus, necesse est, ut quadam reflexione velimus, ut docet inter alios Suarez tract. 3. in 1. 2. d. 1. n. 6. & alibi pluribus confirmandum est: imò nullius obiecti fuga, & odium existere potest, absque amore indiuerso erga aliquod aliud obiectum. Omne namque malum fugimus, & odio habemus ex amore nostri, aut alterius, cui benè volumus. Quapropter omnis actus voluntatis essentialiter est inclinatio ex inclinatione respectu sui, ac proindè repugnat metaphysicè, ut actus voluntatis sit violentus.

Art. 8. An verò volitio, aut nolitio à Deo infusa nobis merè passivè nos habentibus, foret voluntaria, an violenta? Casus est in primis chimericus; quia in libris de anima ostensum est, omnibus uniuersaliter actionibus intentionalibus intrinsecè repugnare, ut proveniant ab extrinseco adequatè. Quare in casu posito sequitur utraque pars contradictionis: nempe eos actus esse, & non esse voluntarios, atque esse, & non esse violentos, si simul adsit in voluntate inclinatio contraria, aut purè innata, aut intentionalis ex cognitione: sicut si supponatur ambulationem nostram provenire ab extrinseco adequatè, sequitur nos ambulare, & non trahi, simulque trahi, & non ambulare. Sequitur quidem eos actus fore voluntarios, quia id quo volumus, quodque proindè simul est volitum, nequit non esse voluntarium; cùm cætera omnia voluntaria dicantur denominativè ab eiusmodi forma. Omnis autè actus verè efficiens voluntatem, eamque denominans volentè, est eiusmodi forma, ut dictum est. Sequitur rursus non fore voluntarios respectu eius, cui infunderentur, quia non provenirent ab intrinseco, nec penderent ab eius cognitione, atque fore violentos, si insuper aduersaretur appetitui innato recipientis illos, ut si infunderetur odium erga se.

Art. 9. Deinde, si cui placebit pronunciare præcisè ex vi hypothesis, nulla habita ratione naturæ extremorum, inter quæ ipsa versatur, oportebit, ut dicat eos actus fore solum non voluntarios, aut violentos, quia hæc sola pars conclusa modo est ex vi hypothesis, nec potest opposita concludi nisi ex conditione materiæ. Vt cumque autem res se se habeat, licet de ea

C c disputent

disputent fuscè Valentia qu. 1. punct. 3. & nonnulli alij, nullius profecto momenti est pro directione actuum humanorum, quam intendimus, vt patet. Eiusdem ferè generis est, quod communiter docetur, voluntatem posse pati simpliciter violentiam negatiuam circa actus internos, quatenus inclinata, vel determinatè ad vnum actum necessarium, vel indeterminatè ad alterum ex duobus liberis, potest diuinitus impediri, quominus operetur. Certum namque est, in eo casu, negationem actus, tum prioris seorsim, tum vtriusque posterioris coniunctim, fore violentiam, non lectus, ac violenta est cuiuslibet substantia negatio accidentium aliorum sibi connaturalium. Quidquid autem sit de negationibus actuum, & de hypothese impossibili, concluditur ex dictis, actus ipsos humanos immediate violentos, aut penitus inuoluntarios nequaquam esse posse. Omnes igitur, & solus actus hominis, qui sunt humani, sunt ex suo conceptu voluntarij voluntarietate perfectè, & simpliciter tali.

Ad 1. Quædam actiones causarum secundarum dicuntur ab intrinseco, ad differentiam earum actionum quæ sunt adæquatè ab extrinseco. Hæc autem differentia conuenit maximè actibus humanis. Quia licet sint inadæquatè ab extrinseco ex parte causæ physicè efficientis, & ex parte motiui; habent tamen etiam ab intrinseco directionem ad suum finem, quam alia actiones, tametsi alioquin sint ab intrinseco, habent ab extrinseco tantum. In omni porro actione habetur præcipua ratio de fine, & ex habitudine ad ipsum delimitur potissimum denominatio.

Ad 2. Voluntas humana quatenus subordinata Deo, potest ab eo moueri in quamcumque partem ex iis, ad quas est indifferens ex sua natura. Potest etiam violentiam pati per potentiam eius, sicut patiuntur damnati, quoad omnes suas potentias. Cæterum fieri non potest, vt voluntas per volitionem, & per actum sibi placentem, moueatur, & determinetur ad aliquid purè displicens, ac violentum, & ad quod nullam vim conferat passum, seu ipsa voluntas; sicut fieri non potest, vt denigretur aliquid per albedinem, vtque intellectus ignoret, aut obliuiscatur per actum scientificum, aut memoratiuum, ac demum, vt potentia purè physica sit violenta, aut præternaturalis respectu subiecti, cuius est perfectiua. Omnis autem actus humanus essentialiter est volitio sui, & placet per se ipsum voluntati, cui inest, & similiter facit, vt ei placeat, sitque volitum ab eadem, obiectum aliquod, circa quod ipse versatur, vt dictum est. Peccat itaque obiectio in hoc, quod ex vna parte consideret potentiam Dei secundum suam latitudinem, & ex alia parte restringit effectum potentia diuinæ ad determinatum genus repugnans intentioni eiusdem obiectonis. Ad confirmationem patet ex his, & ex art. 8.

Ad 3. Iam concessa est brutis ratio voluntarij imperfecti, & secundum quid, neque quidquam aliud ibi comprobatur. Quod dicitur de voluntario absolute omni actu, expeditur q. 15. vbi ostenditur repugnare puram omissionem liberam, & consequenter imputationem moralem, ac culpabilem alicuius euentus absque omni prorsus actu positivo libero. Atque ideo submersionem nauis imputari ei, qui vitare tenebatur, propter actum posituum liberum, circa aliquod aliud obiectum, impossibilem ex sua natura cum actu positivo, quo vitari potuit, ac debuit submersio. Esto id contingere possit absque vilo actu terminato ad submersionem. Quod solum intendit D. Thomas, vt ibidem dicitur.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum metus causet inuoluntarium simpliciter, vel saltem secundum quid?

IDEVR causare inuoluntarium simpliciter. 1. Quia Philosophus c. illo 1. 3. Ethic. dicit, proicientem merces in mare metu naufragij, simpliciter inuitum id facere, nec simpliciter sponte, & D. Thomas 2. 2. q. 142. art. 3. docet, quæ sunt ex metu, non esse simpliciter voluntaria. Ergo metus causat inuoluntarium simpliciter.

2. Si nulla actio ex metu esset simpliciter inuoluntaria; nullus contractus, nullaque rerum traditio orta ex qualicumque metu, esset nulla ob defectum voluntarietatis; quod tamen multis exemplis demonstratur esse falsum. Patet sequela. Quia quod est simpliciter voluntarium, nequit esse nullum simpliciter ob defectum voluntarij. Omne nimirum tale, vel tale simpliciter, fundatur in tali, vel tali non tantum secundum quid, sed simpliciter.

3. Violentia opponitur voluntario simpliciter, vt dictum est supra. Aliquis autem metus incutitur per violentiam, vt patet. Ergo aliquis metus opponitur voluntario simpliciter.

Ex alia parte videtur nullum metum posse esse causam inuoluntarij, nequidem secundum quid. 1. Quia obseruantia legis diuinæ orta ex metu pœnarum inferni, nullatenus propterea ab vilo censetur inuoluntaria, sed perfectissimè voluntaria. Et confirmatur. Quia signum inuoluntarij interuenientis in operatione aliqua, est tristitia ad eam subsequens, vbi subsequitur ad projectionem mercedum. Quod signum tradit Philosoph. in eodem c. 1. Operatio autem honesta, aut utilis, aut lucratiua, orta ex metu præsertim iuste illato, non est materia vilius tristitiæ, sed potius gaudij, & quidem puri, & æterni, quæ honesta est. Ergo non est de ratione metus, vt causet inuoluntarium, vel etiam secundum quid.

2. Metus inhæret voluntati, eamque inclinat ad operationem, quæ procedit ab ipso, nec est de ratione eius, vt tollat perfectissimam cognitionem finis, & circumstantiarum. Ergo actio procedens ex metu, procedit eatenus ab intrinseco, potestque simul procedere ex perfecta cognitione singulorum, in quibus ipsa versatur. Ergo non est de conceptu metus, vt tollat, aut minuat vlla ex parte voluntarium, aut aliquid ex requisitis ad perfectam rationem voluntarij.

3. Metus ipse est maximè voluntarius, quia est ab intrinseco, cum sit actus vitalis, & ex cognitione, cum oriatur ex malo, vt apprehenso perfectè. Voluntarium autem secundum se, non potest esse ratio, & causa inuoluntarij secundum quid, seu voluntarij imperfecti.

4. Quod hic & nunc, atque inspectis omnibus circumstantiis est volitum absolute, non euadit inuoluntarium, vel etiam secundum quid, ex eo præcisè, quia illud ipsum fuit nolitum prius, aut quia secundum se præcisè non est volibile, vt patet in ambulatione ex gr. volita nunc propter nouam circumstantiam, & prius nolita; atque in potione amara sumpta propter sanitatem, cum secundum se præcisè non sit appetibilis. Quod autem sit ex metu, est volitum hic & nunc, licet antecedenter esset nolitum,

nec